

ປຶກ
ຈົບທີ່

(ມກຣາຄມ – ມິດຸນາຍນ ແຜນ້ວັດ)

ວາරສາດວິຊາການ គືລປ່ວຕົມບຣສຣມເວັສານ

ສກាសໂຄປະໄລວຕຸນນອຣມ ມາວິຖຍາລ້ອຍຮາກງູ່ແໜ່ງປະເທດໄກທີ ດຸ່ນກາຕະຕະວັນວອກເຈົ້າໃຫ້ວິເໝວອ

សេចក្តីថ្លែងជាន់នា

ଶ୍ରୀଶ୍ରୀବିଜୟ

Journal of Isan Arts and Culture

ISSN : ୭୮୯୫-୬୮୬୯

๓๙ วารสารศิลป์วัฒนธรรมอีสาน

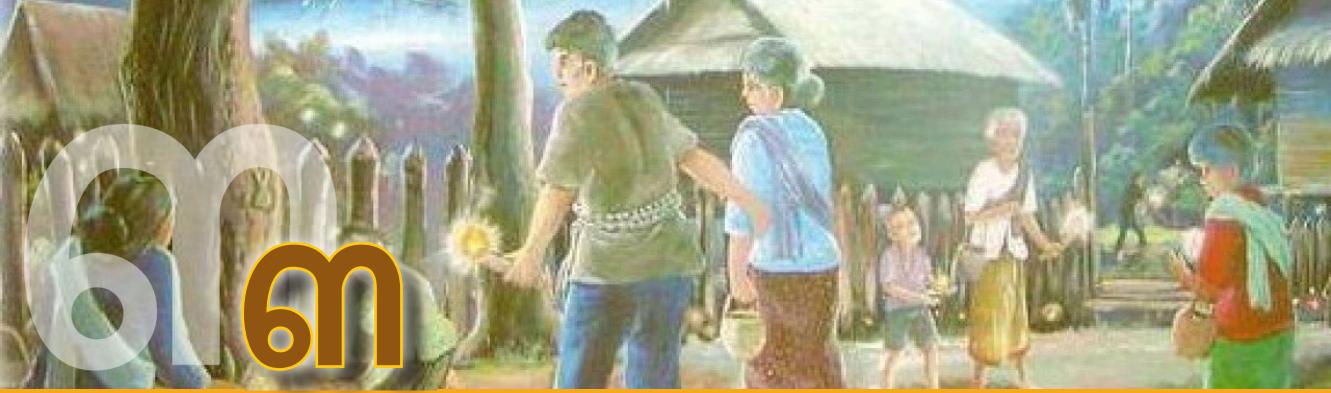

ภาพประกอบ :

www.facebook.com/openudon

www.tessabankanluang.go.th

www.kapook.com

๖๗

ประเพณีสารทไหว์ผีบรรพบุรุษในประเทศไทย

Thai traditions of paying respect to ancestor spirits

ดร.นัฐพงษ์ ชาಯแสงประทีป ^{๑*}

ดร.จรินทร์ พักประไพ ^๒

Dr.Nattapong Chaisaengpratheep

Dr.Charin Phakpraphai

---

^๑ อาจารย์คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยwangชวัลิตกุล

^๒ อาจารย์คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหा�สารคาม

* Corresponding Author e-mail: chiangsaeng@gmail.com

บทคัดย่อ

ประเพณีสารทไห้วัผิบรพบุรุษเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพชนที่ล่วงลับ เป็นพิธีกรรม และประเพณีที่อิทธิพลต่อการดำรงชีวิต และวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละท้องถิ่น ในแต่ละภาคของประเทศไทย ประเพณีสารಥังกล่าวก่อเกิดจากการผสมผasanความเชื่อระหว่างเรื่อง ผิบรพบุรุษ ศาสโนอินดู ลัทธิขึ้งจื่อ และลัทธิเต็ม กับความเชื่อทางพุทธศาสนาเข้าด้วยกัน มีเอกลักษณ์ และรายละเอียดที่แตกต่างบลิถย์อย่างกันออกไปในแต่ละท้องถิ่น โดยมีพื้นความเชื่อมาจากการพิปุย่า/ผิบรพบุรุษหรือ สิงหนோธรรมชาติ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์กันเป็นสังคมชนบทในระบบเครือญาติ ขนาดใหญ่ ซึ่งในแต่ละภาคของประเทศไทยจะมีพิธีกรรมและประเพณีสารทไห้วัผิบรพบุรุษทั่วทุกภาค โดยมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามชาติพันธุ์ของตน เช่น ตามกໍາຍສາກ (ภาคเหนือ) บุญข້າວສາກ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ແນໂງນຕາ (ชาติพันธุ์ไทย-เขมร) สารಥເດືອນສີບ(ภาคใต้) และสารಥຈິນ

คำสำคัญ: สารท, ผิบรพบุรุษ, ประเพณีไทย

Abstract

An ancestor's spirit is respected by making merit and by making merit for the deceased. It is a ritual and tradition that influences their lives, and the way of life of people in each locality in each region of Thailand. The tradition is born of a blend of ancestral spirits, Hinduism, Confucianism, and Taoism and Buddhist beliefs, with uniqueness and subtleties that vary from region to region. A large kinship system in rural Thailand is based on belief in the spirits of grandparents or ancestors, as each region has its own rituals and traditions to pay homage to ancestors with different names according to their ethnicity, such as Tan Kui Salak (Northern region), Bun Khao Sak (Northeastern region), Sandonta (Thai-Khmer ethnicity), and Sardduen Sip (Southern region) and Ghost Festival.

Keywords: Festival, Ancestor Spirit, Thai Traditional

ประเพณีสารทไห้วัปติบรรพบุรุษในประเทศไทย

ดร.ณัฐรพงษ์ ชาญแสงประทีป

ดร.จรินทร์ พักประไฟ

บทนำ

สังคมไทยมีกลุ่มคนอาศัยอยู่หลากหลายชาติพันธุ์ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ สะท้อนให้เห็นว่าในอดีตมีชาติค่างชาติ หรือ ต่างชาติพันธุ์เข้ามาติดต่อ อพยพ หรือ ถูกการดัดต้อนมา ในช่วงสงคราม การเคลื่อนย้ายประชากรดังกล่าวได้นำศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อเข้ามายัง ดินแดนแห่งนี้ด้วย

ประเพณีและวัฒนธรรมของทุกชาติพันธุ์ จึงเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความแตกต่างของ กลุ่มชน ผ่านพันธุ์ วิถีชีวิต ตลอดจนเป็นภาพสะท้อนการดำเนินชีวิตของกลุ่มชนเหล่านั้น ประเพณีที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาส่วนใหญ่ผู้ถือปฏิบัติมักจะลืมความหมาย และความสำคัญ ของประเพณีนั้น ๆ แต่ที่ยังคงถือปฏิบัติกันอยู่ ซึ่งคนในยุคปัจจุบันบางส่วนอาจไม่เข้าใจในกุศโลบาย ที่แฝงอยู่ของประเพณีหรือพิธีกรรมดังกล่าว เพราะความเคยชินหรือการปฏิบัติสืบฯ กันมา ผสมกับความเชื่อทางศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ และไสยศาสตร์ สำหรับในสังคมไทยเมื่อกล่าวถึง ความเชื่อ มักหมายถึง ความเชื่อทางศาสนา หรือความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับ ความคิดของมนุษย์ พยอมยังค์ (๒๕๓๖: ๖๖) ระบุว่า “เมื่อมนุษย์ไม่รู้ว่าความร้อน ความทิ่ว ความกระหาย ของตัวเองที่มีติดตัวมานั้น เกิดขึ้นได้อย่างไร เกิดขึ้นเพราะเหตุใด เพราะเมื่อลืมตาดูโลก เห็นแต่ความเมตตา ความสว่าง ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ ดวงดาว ฝนตก พายุ พัวรอง ไม่เคยทราบเหตุผล ว่ามีขึ้นได้อย่างไร จึงเกิดความสงสัยและหาดักล้วงเกิดความเชื่อว่าสิ่งนั้นมีอำนาจเจ้าอาวาส ลึกลับ และเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการดล-บันดาลของพระเจ้าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังของปรากฏการณ์ เหล่านั้น” และความคิดของภิณุโญ จิตต์ธรรม (๒๕๓๔: ๕๗) ระบุถึงความเชื่อ คือ “ความกลัว และความไม่รู้ เป็นเหตุให้เกิดความเชื่อ และความเชื่อ ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดศาสนา หากพิจารณาแนวคิดหรือสาระสำคัญที่ซ่อนอยู่ในรายละเอียดของแต่ละกิจกรรมตลอดช่วงเวลา งานประเพณีเดือนสิบแล้ว พบร่วมไม่ได้มีเป้าหมายให้ “คนเป็น/คนที่มีชีวิตอยู่ในโลกมนุษย์” ได้ทดสอบคุณ “ผู้-ล่วงลับ” ไปแล้วเท่านั้น แต่บรรพชนได้ใช้งานบุญเป็นกุศโลบายเตือนสติ ไม่ให้ลูกหลานมองถึงความสำคัญของญาติผู้ใหญ่ที่ยังมีชีวิตอยู่ รวมทั้งใช้ประเพณี/พิธีกรรม เป็นเครื่องมือปลูกฝังความเป็นพุทธศาสนาที่ดีงามแก่สมาชิกในสังคมไปพร้อมกัน

ประเพณีเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่าสังคมของตนมีความเจริญและมีความสืบสืบท่องยุค ให้กล่าวคือ ถ้าสมาชิกของสังคมปฏิบัติตามและพยายามดำเนินรักษาประเพณีไว้ให้สูญหายไป ถือได้ว่าสังคมนี้มีความเจริญของกิจกรรมทางด้านจิตใจ ทำให้ผู้คน มีความสามัคคีพร้อมใจกัน หากสมาชิกในสังคมละเลยหรือไม่สนใจที่จะปฏิบัติ และรักษาประเพณี

ของตนไว้ ย่อมแสดงถึงความเสื่อมทางด้านจิตใจของสมาชิกในสังคมนั้น (อานันท์ อาภาภิรม, ๒๕๔๙: ๘๙) ประเพณีไห้วัผิบธรรมบุรุษหรือสารಥเดือนสิบเกิดขึ้นและดำรงอยู่ โดยมีฐานความเชื่อเรื่องความมีอยู่ของดวงวิญญาณบรรพบุรุษ และอำนาจในการให้คุณให้โทษแก่ผู้ที่ยังมีชีวิต ค่อยผลักดันให้ลูกหลานซวยกันรักษาและสืบทอดประเพณีที่มีมาแต่โบราณนี้ให้คงอยู่ และจากความเชื่อที่ว่าในรอบหนึ่งปีเทวนา หรือพญาเมฆปล่อยดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ ได้มาเยี่ยมเยียนลูกหลานในโลกมนุษย์ปัลครั้ง เพื่อให้มารับส่วนบุญส่วนกุศลที่ลูกหลานได้ทำให้ได้โดยเริ่มตั้งแต่เรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๐ ถึงวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ (พรศักดิ์ พรหมแก้ว, ๒๕๔๗: ๓๓๙๓)

ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกรูปทุกนาม เมื่อมนุษย์มีความเชื่อในสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นพื้นฐานก็จะพัฒนาไปสู่ความจริงด้านอื่น ๆ ต่อไป ความเชื่อเป็นด้านแรก แห่งคุณธรรมและแนวปฏิบัติทั้งหลาย เพราะเมื่อมนุษย์ทุกคนเชื่อในสิ่งใดสิ่งหนึ่งและเห็นว่า เป็นของมีค่าจนนำมาปฏิบัติสืบไปจนชั่วลูกชั่ว-หลาน สิ่งเหล่านี้ก็จะกลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี ในที่สุด ส่วนพิธีกรรมนั้น คือประเพณีที่สมาชิกของสังคมยึดถือสืบเนื่องกันมา เพื่อให้สอดคล้องกับ แนวความคิดทั้งหลายที่ตนเองเชื่อ เช่น ความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ความเชื่อเกี่ยวกับ ศาสนา เป็นต้น พิธีกรรม ทำหน้าที่สร้างความสักขันดีงามที่เป็นแบบแผน ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ รุ่นต่อรุ่น ตระกูลหรือวิชีคิดที่ปราภูมิเป็นสัญญาใช้ในรหัสของพิธีกรรมล้วนเพื่อทำหน้าที่เชื่อมโยง ระหว่างคนกับอำนาจเหนือธรรมชาติผ่านกระบวนการคัดกรอง ไตรตรองที่มีบรรทัดฐาน ในสังคมจำกัดดี (สุริยา บรรพล, ๒๕๔๕: ๗๘) ซึ่งในแต่ละพิธีกรรมจะมีกรรมวิธีและกระบวนการต่างๆ แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ส่วนใหญ่มักจะมีแนวคิดเป็นอย่างเดียวกันเสมอ โดยผู้มีหน้าที่ ในการประกอบพิธีกรรมหรือผู้ดำเนินพิธีกรรมในทุกท้องถิ่น ได้แก่ บุคคลกลุ่มเดียวกันคือ พระภิกษุ หมู่ผีคนทรง หมู่ขวัญ เป็นต้น

จากประเด็นข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงประเพณีไห้วัผิบธรรมบุรุษของคนไทย ทั่วทุกภาคตามชาติพันธุ์ที่มีการทำวิจัยไว้ เพื่อให้ทราบรายละเอียดของแต่ละประเพณีว่ามีรายละเอียด ความเชื่อ และพิธีกรรมอย่างไรบ้าง นำมาซึ่งคำถามสำคัญว่า ประเพณีสารทไห้วัผิบธรรมบุรุษ หรือสารಥเดือนสิบ ในแต่ละภาคของประเทศไทยมีความเชื่อ และวัตถุประสงค์ที่คล้ายกันหรือไม่ ซึ่งเป็นโอกาสอันดีที่จะรวบรวม และทำความเข้าใจในประเพณีดังกล่าวของชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทย ให้ตรงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมต่อไป

เนื้อหา

ความหมายคำว่า “สารท”

คำว่า “สารท” เป็นคำที่มาจากภาษาอินเดีย แปลว่า “ถูก” ซึ่งถือสารทนี้เป็นถูกที่พิชัพกพลไม้มี ข้าวจ้าว ข้าวสาลีเริ่มออกผลเมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวผู้ที่ต้องการให้พิชัพนรธัญญาหารของตนเจริญองค์งานดี ก็ได้นำพิชัพนรธ์เหล่านี้ไปวางสิ่งที่ตนของเคารพนับถือ (วิสรา แสงอัมพรไซ, ๒๕๕๙) ต่อมาระเพนีสารทได้เปลี่ยนความเชื่อถือไปตามกาลเวลาและความเชื่อในห้องถันต่าง ๆ บางแห่งเชื่อว่าการทำบุญวันสารทก็เพื่ออุทิศส่วนบุญกุศลให้แก่บรรพบุรุษและผู้มีพระคุณทั้งหลายที่ล่วงลับไปแล้ว บางแห่งก็เป็นประเพณีการทำบุญเนื่องจากว่างการกิจไร่นาจึงถือโอกาสทำบุญครั้งใหญ่เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ต้นเองและครอบครัว

ความเป็นมาประเพณีสารทเตือนสิน

ประเพณีสารทเดือนสิงหาคมนิษฐานว่าเป็นประเพณีที่รับมาจากอินเดียเมื่อมีนักบุญพระเพล่อนฯ ที่ชาวอุษาคเนย์รับมา เนื่องจากการติดต่อกับชาวอินเดีย วัฒนธรรมและอารยธรรมอินเดียส่วนใหญ่ จึงถ่ายทอดมาสู่วันแคนธ์แห่งนี้ ในศาสนาพราหมณ์มีประเพณีที่เรียกว่า “เปตพลี” เป็นประเพณีที่จัดขึ้นอุทศแก่ผู้ตาย คำว่า เปต เป็นภาษาบาลี ตรงกับคำว่า เปรต ในภาษาสันสกฤต แปลว่า ผู้ไปก่อน หมายถึงบรรพบุรุษที่ตายไปแล้วของใคร ๆ ทุกคน ถ้าเป็นคนดี พระยมจะพาวิญญาณไปสู่แดนอันเป็นบรมสุขไม่มาเกิดอีก ต่อมาได้เกิดความเชื่อใหม่ คือความเชื่อเกี่ยวกับนรก ดังนั้นชาวอินเดียจึงเกรงว่า บรรพบุรุษของตนที่ตายไปอาจจะตกนรก วิธีการช่วยไม่ให้บรรพบุรุษเหล่านั้น ตกนรกคือ การทำบุญอุทศส่วนกุศลให้เรียกว่า พิธีสารท (สารท) เป็นภาษาสันสกฤต ตรงกับภาษาบาลีว่า สารท) ซึ่งได้กำหนดวิธีการทำบุญอุทศส่วนกุศลไปให้ ซึ่งเรียกว่า ทำบุญหักภาษานุปทาน หรือ เปตพลี ที่มีความเชื่อมาจากการเรื่องเปรตของพราหมณ์ (วิริสรา แสงอัมพรไชย, ๒๕๔๙) ในความเชื่อของไทยนั้น การ เช่นไวน้ำผึ้งบ้านผึ้งเรือนหรือผึ้งป่า ตายที่ปูนบดตักก้นมา เป็นความเชื่อเดียว กับพราหมณ์ เช่นกัน ต่างกันที่ผึ้งป่าตายของไทย มักอยู่ตามบ้านเรือนของลูกหลาน ส่วนผึ้งบรรพบุรุษของชาวอินเดีย เมื่อตายและเพรากายใน ๑๐ วัน ร่างกายจะอ่อนปวกเปี่ยง เพราะถูกไฟเผา เมื่อลูกหลานทำพิธีสารಥให้ จะมีร่างกายที่แข็งแรง

ประเมณีสารท ในภาคเหนือ

ตามก่าวysลาก ตามสลาก กินข้าวสลาก กินก่าวysลากหรือกินสลาก ล้วนแต่เป็นภาษาถิ่นของชาวล้านนาที่มีการเรียกขานแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น แต่ความหมายนั้นเหมือนกันโดยหลักการ ซึ่งจะแตกต่างกันไปบ้างในเรื่องรายละเอียด ถ้าเป็นภาษาไทยเรียกว่า " สลาภต " ตามก่าวysลากของชาวล้านนา คือ การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับ หรือสังฆทาน มีประวัติความเป็นมาเล็กน้ำว่า " ครังพุทธกาลพระบรมโพธิสัตว์พร้อมพระสาวกได้เดินทางจากि�แสงงบุญ เพย์แพร่หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา ตลอดระยะเวลาได้มีศรัทธา

ญาติโยมนำอาหารความหวานมาถวาย ในบรรดาญาติโยมเหล่านั้น แต่ละคนมีฐานะแตกต่างกัน คนที่มีฐานะดีก็นำอาหารอย่างดีจำนวนมากมาถวาย ส่วนคนที่มีฐานะยากจน แต่มีจิตศรัทธาคร่ำชับญู ก็นำอาหารเท่าที่ mana ได้มำทำบุญ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในหมู่สังฆ์ที่รับถวาย พระพุทธองค์พิจารณา เห็นดังนี้ จึงบัญญัติวิธีการให้พระสงฆ์จับஸลารับถวายอาหารจากญาติโยม ซึ่งเป็นวิธีการที่ยุติธรรม และความพอใจให้แก่ทุกฝ่าย และได้ปฏิบัติสืบทอดกันมา (กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๖๓)

ประเพณีตามก່วยສลาກ เป็นประเพณีทางพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญมากสำหรับคนไทยภาคเหนือและได้ถือปฏิบัติสืบต่อ กันมาช้านาน ในดินแดนล้านนาได้มีการถือปฏิบัติตั้งแต่ครั้งใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แต่เป็นที่ทราบกันว่าเป็น ประเพณีท้องถิ่นที่ถือปฏิบัติกันในช่วงกลางพระราศีตั้งแต่วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ เหนือ (ประมาณปลายเดือนสิงหาคม) จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนปีหนีอ (ประมาณเดือนพฤษจิกายน) ประเพณีนี้เป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อการอุทิศส่วนบุญให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว หรือถวายสังฆทานแก่พระสงฆ์ โดยการจัดเตรียมก່วย (ชะลอมขนาดเล็ก) ที่สถานด้วยไม้ไผ่ บรรจุอาหารแห้ง อาหารความหวาน เครื่องใช้จำเป็น เช่น ข้าวสาร ข้าวเปลือก ข้าวต้มมัด หอมกระเทียมกล้วย อ้อย หมาย พลุ น้ำดื่ม ผลไม้ สมุดดินสอ ข้าวนึ่ง อาหารสุกที่พระสงฆ์จะนำไปปั้นเพล พร้อมด้วยคำถวายอุทิศเรียก ก้าวສลาກ ก้าวนาน หรือใบສลาກทำด้วยใบลานหรือกระดาษแข็ง ก่อนทำพิธี ตามก່วยສลาກ ๑ วัน เรียกว่า วันด้า คือ เป็นวันที่คณะญาติมิตรต่าง ๆ ที่ไปทำงานต่างถิ่น หรือต่างจังหวัดจะมาร่วมงานทำบุญ อยู่กันพร้อมหน้ากัน ญาติมิตรต่างหมู่บ้าน จะนำผลผลิตที่ตนมี และสามารถใช้เป็นอาหารได้มาร่วมทำบุญ เรียกว่า ขอมนุษย์ หรืออาจจะเป็นเงินทองตามแต่ครัวเรือน เจ้าของบ้านจะจัดเตรียมอาหารรับประทานร่วมกัน และช่วยกันจัดเตรียมก່วยສลากร เพื่อที่จะนำไปทำในวันรุ่งขึ้น

ประเพณีตามก່วยສลาກที่ได้รับคดินิยมจากพระพุทธศาสนานั้น เชื่อกันว่าได้รับแนวคิด มาจากเรื่องของ นางยักษ์ชนิดกบนางกุลธิดา ที่เคยจองเรเป็นศัตรูกับนlaysayaphrayachatidit ต่อ กันนานนานแล้ว “เมื่อนางกุลธิดาและนางยักษ์ชนิดได้ฟังพระธรรมเทศนาจากพระพุทธเจ้า นางหั้งสองจึงเข้าใจกันโดยนางกุลธิดาได้ดูแลเลี้ยงดูนางยักษ์ชนิดอย่างดี โดยการนำข้าวปลาอาหาร จำนวนมากไปให้นางยักษ์ชนิด เมื่อนางยักษ์ชนิดมีอาหารมาก นางมีความปรารถนาจะถวายของเหล่านั้น แก่พระภิกษุ แต่ของที่นางยักษ์ชนิดจะถวายนั้นมีจำนวนมาก นางจึงคิดจะทำສลาກภัตเพื่อให้ พระภิกษุได้จับສลากรเอาอาหารของนาง จึงเกิดแนวคิดการทำສลากรภัตตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ประเพณีสารทไทย ในภาคกลาง

วันสารทไทย เป็นการทำบุญเดือน ๑๐ ของไทยตรงกับวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ (ประมาณปลายเดือนกันยายน-ตุลาคม) นับถัดจากวันสงกรานต์ ตามจันทรคติจนถึงวันสารท จะครบ ๖ เดือน พอดี ซึ่งกุศลารามนี้เป็นกุศลที่ตนไม่เริ่มออกผล เมื่อถึงกุศลากาลเก็บเกี่ยผู้ที่ต้องการให้พืชพันธุ์รุ่งเรืองของตนเจริญ.org ก็ได้นำพืชพันธุ์เหล่านั้นไปปลูกสิ่งที่ตนนับถือ หรือเป็นกุศลที่ชนทั้งปวงทราบข่าวป้ายส แลและทำยาคู (ข้าวต้ม หรือขมขนนิดหนึ่งทำด้วยข้าวอ่อน) เสียงพระมหาณ เมื่อสมณพระมหาณเป็นคุ้นเคยนั้น ผู้ซึ่งนับถือพระพุทธศาสนาในชั้นแรกที่เข้ารีตใหม่ เคยถือพระมหาณ เดิมได้ทำบุญตามกุศลากาลแก่พระมหาณเดิมมาอย่างไร ครั้นเมื่อมาเข้ารีตถือพุทธศาสนาแล้ว เมื่อถึงกำหนดที่ตัวเคยทำบุญ ผู้ใดจะเลี้ยงนั่งเสียไม่ทำ เมื่อเชื่อว่าพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์เป็นเนื้อนบุญอันวิเศษยิ่งขึ้นไปกว่าพระมหาณ ก็ต้องมาถวายพระสงฆ์เหมือนเช่นเคย ทำอยู่แก่พระมหาณ ถ้าผู้ใดจะละทิ้งศาสนาพระมหาณเดิมของตัวให้ขาดไม่ได้ เพราะความเกรงใจที่ทำทั้งสองฝ่าย ภัยทานแก่ส่วนตัวพระมหาณด้วย การทำบุญวันสารทนั้นไม่ได้มีปรากฏแต่ในศาสนาพระมหาณ เท่านั้น (สิริวิภา ชุนอเม, ๒๕๕๒: ๖-๗)

ในศาสนาพุทธก็มีปรากฏในหนังสือพระธรรมบท สรุปความได้ว่า เมื่อพระพุทธวิปัสสี พระพุทธเจ้าได้เกิดขึ้นในโลกมีพื้น壤ของสังฆนิยมทางกาล และจุลกาล ได้ปลูกข้าวสาลี บนที่ดินผืนเดียวกัน น้องจุลกาลนั้นเห็นว่าข้าวสาลีที่กำลังท่องน้ำมีสหวนอร่อย ควรนำข้าวนั้นไปปลูกแด่พระสงฆ์ จึงนำความไปปรึกษาบังมหากาลพี่ชาย แต่มหากาลไม่เห็นด้วย เมื่อจากไม่เคย มีผู้ได้เคยทำมาก่อน อีกหั้งก็ไม่เห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น แต่จุล-กาลมีความตั้งใจอย่างแรงกล้า ที่จะนำข้าวไปปลูกแด่พระสงฆ์ มหากาลจึงแบ่งที่ดินออกเป็น ๒ ส่วนของตนส่วนหนึ่งและของจุลกาล ส่วนหนึ่ง จุลกาลจึงนำเมล็ดข้าวที่กำลังตั้งท้องมาผ่า นำเมล็ดข้าวต้มกับน้ำนมสด ใส่ในไข่ น้ำผึ้ง น้ำตาลกรวด เมื่อเสร็จแล้วจึงนำไปปลูกแด่พระสงฆ์ เมื่อถวายภัตตาหารเหล่านั้นแด่พระสงฆ์ จุล-กาลได้ ทูลความปรารถนาของตนกับพระพุทธเจ้าว่า “ด้วยอานุภาพแห่งทานนี้จะเป็นเหตุให้ข้าพเจ้าบรรลุธรรม วิเศษก่อนคนทั้งปวง” เมื่อจุลกาลเสร็จธุระจากการถวายภัตตาหารแด่ภิกษุ จึงกลับไปดูนาของตน ก็พบว่าข้าวสาลีในนาที่นั้น มีความเจริญงอกงามสมบูรณ์เป็นอย่างมาก ต่อมามีข้าวสาลีเจริญขึ้น จนเป็นข้าวเม่า จุลกาลก็นำไปปลูกพระสงฆ์อีก และได้ทำต่อมาอีกหลายครั้งคือ เมื่อกีบเกี่ยวข้าว เมื่อทำเนื้อ (ฟางที่ทำเป็นเชือกมัดฟ่อนข้าว) เมื่อทำฟ่อน เมื่อขันไว้ในลานเมื่อนวดข้าว เมื่อร่วมเมล็ดข้าว เมื่อขันขึ้นฉาบ รวมทั้งหมด ๙ ครั้งแต่ข้าวในนาของจุลกาล กลับอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น มีได้ขาดหายไป ต่อมากลุ่มกาลได้มาเกิดเป็นพระอัญญาโภณ-ทัญญา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงประกาศศาสนา ด้วยผลบุญแห่งการถวายข้าวแด่พระสงฆ์ ท่านอัญญาโภณทัญญาจึงเป็นบุคคลแรกที่สำเร็มรรคผล บรรลุธรรมวิเศษก่อนคนทั้งปวงตามที่ได้ปรารถนาไว้ในแต่ชาติที่เกิดเป็นจุล-กาล (พระอธิการช่วง วิจิตโสภโน (ตั้งอยู่), ๒๕๕๔: ๖๗-๖๘)

ประเพณีสารทเดือนสิงหาคม ในภาคใต้

วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๐ ชาวบ้านโดยทั่วไปยังไม่ถือว่าเป็นวันสำคัญนัก การประกอบพิธีในวันนี้จึงเป็นไปอย่างง่าย ๆ เพียงจัดภัตตาหารไปทำบุญที่วัดเป็นการต้อนรับญาติมิตรที่ขึ้นมาจากการเท่านั้น ชาวบ้านเรียกวันนี้ว่า วันรับตายาย และในบางท้องถิ่นบางแห่ง เช่นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เรียกวันนี้ว่า วันหมูรับเล็ก (หมูรับ เป็นภาษาถิ่นได้ หมายถึงสำรับ) ในวันนี้บางคนก็ไม่ประกอบพิธีกรรมแต่อย่างใด แต่จะยกไปประกอบพิธีในวันแรม ๑๓ ค่ำ แรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ ซึ่งถือว่าเป็น วันหมูรับใหญ่ ถือเป็นช่วงที่ต้องปฏิบัติที่สำคัญมากมีขั้นตอนของการปฏิบัติตาม และประกอบพิธีกรรมโดยทั่วไป (พระศักดิ์ พระมหาแก้ว, ๒๕๔๒: ๓๓๙๓-๓๓๙๔) ดังนี้

(๑) การเตรียมการ มีการจัดหาข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ไว้ให้ครบถ้วนเพื่อการจัดหมูรับซึ่งมีการทำกันเป็นประเพณีทุกปี ในวันแรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๐ ชาวบ้านเรียกวันนี้ว่า วันจ่าย

(๒) การจัดหมูรับ ส่วนใหญ่จะจัดกันในวันแรมแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ การจัดหมูรับ แต่เดิมนิยมใช้กระบุงทรงเตี้ย ๆ สาบด้วยตอกไม้ไผ่ขนาดเล็กใหญ่ตามความต้องการของผู้จัด แต่เมื่อระยะหลังนี้ใช้ภาชนะจัดตามสะดวก เช่น กระจาด ถาด กะละมัง กระเชွ เป็นต้น สำหรับของที่ใช้ในการจัดหมูรับนั้น หัวใจสำคัญ คือ ขนม ๕ อย่าง ได้แก่ ขนมพอง ขนมลา ขนมกง (ขนมไก่ป่า) ขนมบ้า และขนมดีชา ซึ่งมีความหมายต่อการอุทิศส่วนบุญให้ญาติผู้ล่วงลับ และถือกันว่าเป็นสัญลักษณ์ของงานบุญสารทเดือนสิงหาคมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นขนมที่สามารถเก็บไว้ได้นาน ไม่บูดเสียง่าย แนะนำที่จะเป็นเสบียงเลี้ยงสงฆ์ไปได้ตลอดฤดูฝน

(๓) การยกหมูรับ และการถวายภัตตาหาร เมื่อจัดหมูรับเรียบร้อยแล้วก็จะมีการยกหมูรับไปวัดพร้อมทั้งถวายภัตตาหารแก่กิษฐสงฆ์ด้วย แต่เดิมในวันแรม ๑๕ ค่ำ จะยกหมูรับไปวัด ตั้งเปรตและบังสุกุลถึงบูรพชน แต่ในปัจจุบันวันปฏิบัติอาจเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ในแต่ละแห่ง คืออาจยกหมูรับไปวัด และตั้งเปรต ในวันแรม ๑๕ ค่ำ วันแรม ๑๕ ค่ำ เป็นวันที่สาวdonโนทยา และบังสุกุลอุทิศส่วนกุศลให้บูรพชน แต่อย่างไรก็ตามโดยส่วนใหญ่แล้วยังคงถือเวลาเดียวกัน วันแรม ๑๕ ค่ำ เป็นวันยกหมูรับ มากกว่า วันแรม ๑๕ ค่ำ ในการยกหมูรับไปวัดจะมีการจัดภัตตาหารไปถวายพระด้วย จึงมักจะไปวัดกันในช่วงเช้า ก่อนพระฉันเพล ผู้ยกหมูรับไปวัดจะแต่งตัวอย่างสะอาดและสวยงามพระระถือว่าเป็นการทำบุญครั้งสำคัญ โดยเลือกวัดที่อยู่ใกล้บ้าน หรือวัดที่เคยผ่านพิธีกรรมบุรุษหรือวัดที่บรรพบุรุษเคยนิยมยกหมูรับไปวัด อาจต่างกรอบครัวต่างไปหรือจัดเป็นกระบวนการแห่งกิจ ถ้าเป็นหมูรับใหญ่ และมีการประกอบหมูรับกันด้วย จะมีขบวนแห่ใหญ่โดยอิ่กเกริก ผู้ร่วมขบวนแห่แต่ตัวสวยงามตามลักษณะขบวน อาจมีการแต่งเป็นเปรตหรืออื่น ๆ ตามความคิดของผู้ร่วมขบวน

(๔) การฉลองหมูรับ และบังสุกุล กระทำในวันแรม ๑๕ ค่ำ ในวันนี้มีการทำบุญเพื่อเป็นการฉลองหมูรับเรียกว่า วันหลงหมูรับ นอกจากนี้ก็มีการทำบุญเลี้ยงพระ และบังสุกุลเพื่ออุทิศส่วนบุญแก่ญาติพี่น้อง และผู้อื่นที่ล่วงลับไปแล้ว การทำบุญในวันนี้ถือเป็นวันสำคัญอีกวันหนึ่ง เพราะถือว่าเป็นวันส่งญาติพี่น้อง และผู้อื่นที่ล่วงลับไปแล้วกลับสู่เมืองนรก ชาวบ้านจึงเรียกวันนี้ว่าวันส่งตายาย

๕) การตั้งเปรต เมื่อยกหมรับ และถวายภัตตาหารพระภิกษุสงฆ์แล้วจะมีการตั้งเปรต แต่เดิมกระทำโดยเอาอาหารอีกส่วนหนึ่งไปวางไว้ตามที่ต่าง ๆ ตรงทางเข้าวัดบ้าง ริมกາแฟงวัดบ้างหรือตามโคนต้นไม้บ้าง เพื่อแผ่ส่วนบุญไปยังผู้ล่วงลับไปแล้ว

ประเพณีสารಥของคนไทยเชื้อสายลาว

การทำบุญข้าวสารนี้ ชาวอีสานใส่ใจมากกว่าบุญข้าวประดับดิน เพราะว่าเป็นเรื่องของความเชื่อที่ว่า ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑ เป็นวันที่พระยาเมฆ เปิดชุมชนให้สัตว์วนรกรได้มารับส่วนบุญ จากญาติพี่น้องที่อยู่ในมนุษย์โลก ตั้งแต่เที่ยงคืนถึง วันขึ้น ๑๕ ค่ำ ไปจนถึงเที่ยงคืน วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เมื่อพวกราตรีหรือสัตว์วนรกรเหล่านั้นมารับส่วนบุญ จากญาติพี่น้องที่อยู่ในมนุษย์โลก พากที่ได้รับบุญกุศลที่เกิดจากการทำบุญข้าวสารนี้ ก็จะอย่าง-พรให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข มีความอุดมสมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่ต้องการและปราถนา ในทางตรงข้าม ถ้าหากว่ามาแล้วเกิดไม่ได้ส่วนบุญจะไร้เลย ก็จะน้อยเนื้อต่ำใจว่าลูกหลานไม่ได้ ถึงแม้ว่าผู้อื่นไม่ใช่ญาติสายโลหิตจะอุทิศแผ่ส่วนบุญไปให้ ก็ได้แต่เลี้ยงใบทองห่อข้าวสารเท่านั้น ซึ่งไม่ถึงกับอิ่มท้องจะไร้เลย ก็อาจสาปแช่งลูกหลานที่ไม่เอาใจใส่ม้ำแต่แย่งทรัพย์สมบัติมรดก ที่เขามาในขณะยังมีชีวิตอยู่ จนกระทั่งล้มผู้มีพระคุณ การทอดทิ้งผู้มีพระคุณโดยเฉพาะพ่อแม่ ญาติสายโลหิตควรได้รับการเอาใจใส่จากลูกหลาน ทั้งในขณะยังมีชีวิตอยู่ และหลังจากที่ตายไปแล้วในประเพณีบุญเดือนสิบนี้บ้างท้องถิ่นจะจัดให้มีการถวายทาน รักษาศีล เพื่อเป็นอุทิศส่วนบุญไปให้เหล่าปวงญาติที่ตายไปแล้ว นอกจากนี้ยังจัดให้มีการฟังเทศน์ตลอดทั้งวันอีกด้วย โดยเรื่องที่นำมาเทศน์ส่วนมาก เป็นเรื่องวรรณกรรมท้องถิ่น และมือทิฐิพลด้วยความเชื่อของท้องถิ่นในลักษณะของการขัดเกลาจิตใจ และเร่งเร้าให้ทำความงามความดีในรูปแบบต่าง ๆ เช่นเรื่องมโนสก เรื่องพระเจ้าสิบชาติ เรื่องท้าวกาชาด เป็นต้น บุญเดือนสิบ ถือได้ว่าเป็นประเพณีอันดีงามของคนอีสาน ที่ควรเอาใจใส่ประพฤติปฏิบัติกัน พิธีกรรม การทำบุญข้าวสาร มี ๔ ลักษณะ (พระอธิการชัยรัตน์ ญาณวีโร (สิทธิศักดิ์), ๒๕๕๓: ๕๖-๕๗) ดังนี้

๑) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม มี ๒ ประเภท คือ ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมและผู้ร่วมพิธีกรรม ผู้นำพิธีกรรม หมายถึง บุคคลที่มีหน้าที่บอกขั้นตอนต่างๆ ของพิธีกรรมตลอดจนอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาทำบุญ ได้แก่ พระสงฆ์ สามเณรในอาวاس และไวยาวัจกรคณะกรรมการวัด ตลอดถึงผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นต้น ผู้ร่วมพิธีกรรม หมายถึงบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรม เตรียมสิ่งของ ตลอดจนประกอบพิธีกรรมตั้งแต่ต้นจนจบ

๒) สถานที่ใช้ประกอบพิธีกรรม สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน ได้แก่ บ้านซึ่งเป็นสถานที่เตรียมการ ใช้เป็นสถานที่จัดเตรียมหุงอาหารทั้งคาวหวาน ผู้ที่จะไปร่วมพิธีกรรมในครอบครัวให้พร้อม ดังนั้น จึงเป็นสถานที่เตรียมงานก่อนวันทำบุญประมาณ ๑ สักดาห์ วัดซึ่งเป็นสถานที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา โดยใช้ทุกส่วนภายในและภายนอกบริเวณวัด ส่วนที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ได้แก่ ศาลาการเปรียญ

๓) วัตถุสิ่งของที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม เครื่องมือเครื่องใช้ ประกอบพิธีกรรมได้แก่ เครื่องสักการะ มีดอกไม้รูปเทียน พร้อมไทยธรรมถวายกันที่เทศน์ ลากภัต หมายถึง อาหารคาว หวานที่จัดใส่สำรับหรือป่นโต ปัจจุบันนิยมใช้ป่นโต เนื่องจากสะดวกในการถือและป้องกันฝุ่นละออง ที่จะปนเปื้อนอาหารในระหว่างถือไปวัด ลากภัตทำขึ้นเพื่อนำไปจับลากจากช่องพระสงฆ์แล้วถวายตามนั้น

๔) เวลาและลักษณะของพิธีกรรม คือ เมื่อได้เวลาเช้าของวันรุ่งขึ้นวันนี้ ๑๕ ค่ำเดือน ๑๐ เวลาเช้า ชาวบ้านไปทำบุญตักบาตรที่วัดอุทิศส่วนบุญให้ญาติผู้ใหญ่ที่ล่วงลับไปแล้ว แต่อามีบานคน อุยร์วัดรักษาศีล พัง-เทศน์เมื่อถึงเวลาใกล้เพล ก็เตรียมภัตตาหารไปวัดอีกครั้งหนึ่ง มีห้อข้าวนาอย ห่อข้าวใหญ่ ข้าวสาก และอาหารอื่น ๆ บางแห่งอาจจัดของที่ถวายเป็นกันที่เทศน์ไปด้วย เมื่อถึงวัดแล้ว ก็จะจัดภัตตาหารและของที่ถวายพระภิกษุ ถวายเสียก่อน บางแห่งนิยมทำเป็นลาก ชาวบ้านคนไหนจับลากจากช่องพระภิกษุรูปใด ก็ถวายรูปนั้น ทำนองเดียวกับการทำบุญลากภัต จึงเป็นเหตุให้เกิดความเข้าใจว่า การทำบุญข้าวสากคือ ทำบุญด้วยวิธีถวายตามลาก ส่วนห่อข้าวนาอย ห่อข้าวใหญ่ ชาวบ้านแยกกันเอง ห่อข้าวน้อยในเมื่อแรกแล้วก็แก้ห่อออก กินกันในวัดที่เดียว ถือกันว่าเป็นการกินในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ ส่วนห่อข้าวใหญ่ เอาไว้ลับไปบ้าน เก็บไว้ในเวลาต่อไป เพราะอาหารในห่อนั้นเป็นพากของแห้ง ซึ่งสามารถเก็บไว้ได้เป็นเวลานาน ๆ ถือคติว่าเอาไปกินในปรโลก (พระอธิการช่วง จิตโภกโน (ตั้งอยู่), ๒๕๕๔: ๗๔-๗๕)

ประเพณีสารทจีน

ประเพณีสารทจีน เป็นประเพณีที่ชาวจีนทุกภาคลุ่มภาษาต่า่ำให้ความสำคัญดังที่หยางชือ-หมิน (Yang Simin, ๑๙๘๑: ๑๒๙) ระบุว่า ถ้าหากว่าwanตรุจีนในแต่ละปี เป็นวันที่ผู้มีชีวิตอยู่บนโลกมนุษย์ นั้นมีความสุขมากที่สุดสำหรับชาวจีนผู้เน้นเรื่องบรรพบุรุษ พิธีพิถัติกับความกตัญญูกตเวที ก็ควรจะมีวันหนึ่งที่เป็นวันแห่งความสุขสำหรับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งก็คือ “ชีเย่ร์ปั้น (หมายถึง กลางเดือน ๗ จีน)” สาเหตุที่ “ชีเย่ร์ปั้น” ถูกเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “กุยเฉี้ย” แปลว่า เทศกาลผี นั้นก็มีน้ำใจเนื่องมาจากเหตุนี้เองประเพณีสารทจีน เป็นประเพณีที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการ เช่นไห้วัตัญญาณ หรือผีของชาวจีน ดังที่ พรพรรณ จันทโรนานนท์ (๒๕๕๐: ๖๕-๖๗) กล่าวว่า ชาวจีนเชื่อกันมาแต่โบราณว่า คนตายแล้วเป็นผี เมื่อมีการเช่นไห้วัตัญญาณเหล่านั้นจะช่วยส่งให้ครอบครัว เป็นสุข หากไม่เช่นไห้วัต วิญญาณเหล่านั้นก็จะก่อการให้ครอบครัวมีแต่ความวุ่นวายเกิดเหตุ และภัยต่าง ๆ แต่วิญญาณของบรรพบุรุษนั้นชาวจีนเชื่อว่าไม่ใช่ผีธรรมชาติ เพราะสามารถปกป้อง คุ้มครองบุตรหลาน ให้ครอบครัวเจริญรุ่งเรืองและพบแต่สิ่งดี ๆ ในชีวิต ทำธุรกิจได้ก็เจริญรุ่งเรือง ชาวจีนจึงเช่นไห้วัตบรรพบุรุษหลายครั้งตลอดปี โดยเฉพาะในเดือน ๗ ถือได้ว่าเป็นเดือนที่มีความสำคัญ ที่สุดของชาวจีน เพราะเป็นเดือนที่อยู่ในช่วงกลางปี ตรงกับช่วงเวลาการเก็บเกี่ยวทุกครัวเรือน จะต้องนำผลผลิตใหม่ที่เก็บจากในสวนในนามาเป็นเครื่องเช่นไห้วัตัญญาณบรรพบุรุษ เพื่อบอกกล่าวบรรพบุรุษให้รับรู้เรื่องที่บุตรหลานเหนื่อยยากและได้ผลตอบแทนอย่างอุดมสมบูรณ์ และถือโอกาสสตอปแบบบุญคุณบรรพบุรุษที่ช่วยปกป้องคุ้มครองให้บุตรหลานได้ผลเก็บเกี่ยว อุดมสมบูรณ์ (Qin Hua และนฤมล ลีปียะชาติ, ๒๕๕๗: ๑๒๗)

การเช่นไหว้ภูษานบนบรรพบุรุษในถูกนำไปไม่ร่วงตามความเชื่อตั้งเดิมตั้งกล่าวว่า ต่อมาได้ผสมผสานกับแนวความคิดของลัทธิขึ้นจือ ลัทธิเต้า และพุทธศาสนาในไทยมายานอย่างกลมกลืน กลายเป็นวันเทศกาลสำคัญแห่งของลัทธิขึ้นจือ ลัทธิเต้า และพุทธศาสนาในไทยมายาน ความคิดลัทธิขึ้นจือ ลัทธิเต้าและความเชื่อตั้งเดิมของชาวบ้านกลายเป็นเทศกาลใหม่เทศกาลหนึ่ง เรียกว่า “อวีหลันเพินเจี้ย” ตามภาษาจีนหรือ “วันอุลลัมพนสังฆทาน” คำว่า “อุลลัมพน” เป็นภาษาสันสกฤตหมายถึง ช่วยผู้ที่ถูกแขวนห้อยหัวให้พ้นจากความทุกข์ทรมาน ต้นกำเนิดของการทำบุญในวันอุลลัมพนสังฆทานมาจากเรื่องพระโมคคลานะอรหันต์เครเจ้าช่วยวามราดา พ้นจากความทุกข์ทรมานในคัมภีร์อุลลัมพนสูตร เมื่อคัมภีร์อุลลัมพนสูตรได้รับการแปลเป็นภาษาจีนในสมัยราชวงศ์จิ้น (ค.ศ. ๒๖๕ - ๔๒๐) เรื่องดังกล่าวได้รับความนิยมชอบจากชาวจีนผู้ที่เน้นความกตัญญูต่ำตามแต่เดิม ทำให้พิธีอุลลัมพนสังฆทานได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย (ภาคร ลิกขิกโคล, ๒๕๕๒: ๑๓๗)

ส่วนที่มาของความเชื่อในการทำบุญทึ้งกราดของชาวพุทธในไทยที่ปรากฏในพระสูตรว่า สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเสด็จประทับอยู่ในเมืองกบิลพัสดุ พร้อมด้วยภิกษุที่สัตบัฟพระธรรมเทศนา พระอานันท์ได้ไปนั่งสมาธิบำเพ็ญเพียรในที่เรียบสงัด ครั้นเวลาเด็กพระอานันท์หอดสายตาและเห็นอสุรกายตนหนึ่ง ร่างกายซูบผอมแห้งเหลี่ยว และมีเพลิงพุ่งออกจากปากลำคอเท่ารูเข็มรมบันศีรษะรุรัง ทั้งมีเขี้ยวจากปาก น่าสะพรึงกลัว อสุรกายตนนั้นมาประนามเมื่อน้ำพระอานันท์แล้วบอกว่าอีก ๓ ราตรี ท่านจะมรณภาพและต้องมาเป็นอสุรกาย เช่นข้าพเจ้านี้ พระอานันท์ซึ่งขณะนั้นยังไม่บรรลุโสดาบันได้ฟังก์สะดุง และถามว่าตนจะพ้นจากภัยได้อย่างไรอสุรกายจึงตอบว่า ให้บุชาพระพุทธ พระธรรม พระสัทธรรมและบริจาคทานแก่ยากที่อดอยากและแผ่ส่วนกุศลให้แก่อสุรกายทั้งหลาย จึงจะทำให้พ้นทุกข์สุคติ เมื่อได้ยินดังนั้นพระอานันท์จึงนำความไปกราบบุพพารามเจ้าพระพุทธเจ้าทรงเห็นด้วย และตรัสเพิ่มเติมว่าการที่จะบริจาคทานให้ถึงพวงกุญแจนั้นยาก เพราะอสุรกายสร้างอกุศลไว้มาก จึงต้องนิมนต์พระอิริยาบถทั้งหลายมาประชุมกันเจริญพระคณาจียะยูสีด้วยทานทั้งหลายจึงเป็นผลแก่อสุรกายเหล่านั้นตามคติความเชื่อ ดังกล่าวทำให้การทำบุญทึ้งกราดประจันบานนี้เป็นผลแก่อสุรกายเหล่านั้นตามคติความเชื่อ ทั้งในหมู่ชาวจีนและชาวไทยจากจนทุกวันนี้ (เรื่องแก้ว ภัทรานุประวัติ, ๒๕๕๒: ๑๑๙)

ประเพณีสารท ของคนไทยเชื้อสายเขมร (แซนโภูนตา)

ประเพณีสารಥีือนสิบของคนไทยเชื้อสายเขมรนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงความกตัญญูต่ำที่มีต่อบรพบุรุษ ในกระบวนการปฏิริกรรมสารท (แซนโภูนตา) นี้ งานบุญแซนโภูนตาถือกำเนิดขึ้นจากความเชื่อของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมรที่ว่าผู้ที่ล่วงลับไปแล้วจะต้องไปอยู่ที่ยมโลก มีพระร้ายมปกครอง คนที่ทำบาปกรรมจะตกนรกบ้าง เป็นเปรตบ้าง ได้รับความทุกข์ทรมานเป็นอันมาก อีกทั้งคนผ่านๆ ก็มักบอกต่อ ๆ กันมาว่าวิญญาณของบรรพบุรุษจะยังคงวนเวียนколоค่ายดูแลและคุ้มครองลูกหลาน ดังนั้น ในรอบหนึ่งปี เมื่อถึงช่วงวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑ ที่เชื่อว่า เทวดาหรือพญายมจะอนุญาตให้วิญญาณเหล่านั้นได้เดินทางมาเยี่ยมโลกมนุษย์ครั้งหนึ่ง

เพื่อмарับส่วนบุญส่วนกุศลที่ลูกหลานได้อุทิศไปให้ ชุมชนชาวไทยเชื้อสายเขมรจึงต้องประกอบพิธีเช่นไห้ว (สารภี ขาวดี, ๒๕๔๙: ๓๓)

คำว่า “แซนโภนตา” เป็นคำประสม ก็ตมาจากคำว่า แซน แปลว่า เช่นไห้ว บางสรวง และคำว่า โภนตาแปลว่า บรรพบุรุษ ดังนั้น คำว่า แซนโภนตา จึงหมายความว่า การเช่นไห้วผู้บรรพบุรุษ (สุรชัย รัตนพนาวงศ์, ๒๕๔๙: ๘; ชมรมอีสานและภูมิภาคอินโดจีน, ๒๕๔๗) นั่นเอง ประเพณีแซนโภนตา นี้ กระทำขึ้นในเดือน ๑๐ นับตามจันทรคติ โดยจะตรงกับเดือนกันยายนของทุกปี เริ่มต้น ในวันขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๐ ซึ่งเรียกวันแรกนี้ว่า วันสารಥเล็ก หรือในภาษาเขมรเรียกว่า “ເບັນຕູ້” คำว่าเป็นในที่นี้คือช่วงเทศกาลงานบุญ โดยการเช่นไห้วผู้บรรพบุรุษครั้งแรกกระทำในวันนี้ และจะกระทำการเช่นไห้วครั้งใหญ่อีกครั้งหนึ่งในวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๐ รุ่งขึ้นในวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ เป็นวันสุดท้ายของการเรียกว่า วันสารಥใหญ่ หรือในภาษาเขมรเรียกว่า “ເບັນທມ” และในช่วงระหว่างวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ จนถึง วันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ นั้น บรรดาญาติพี่น้อง ของแต่ละครอบครัวและชาวบ้านคนอื่น ๆ ต้องไปทำบุญถวายจังหันพระทุก ๆ วันมิได้ขาด โดยเรียกเทศบาลงานบุญช่วงนี้ว่า กันซง หรือเทศบาลบุญถือศีล หรือจะเรียกว่า เทศบาลบุญ เลี้ยงพระ ก็ได้ เหตุที่เรียกอย่างนี้ เพราะช่วงเวลาของประเพณีแซนโภนตา ชาวบ้านต้องหมั่น “ไปทำบุญเลี้ยงพระ” ที่วัดทุกวันและต้องรักษาศีล ๕ ให้ครบถ้วน ซึ่งใช้เวลารวม ๑๗ วัน (ศิริพร สุเมารัตน์, ๒๕๔๙: ๒๔)

สำหรับการเริ่มต้นประเพณีในวันสารಥเล็กหรือวันขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๐ จะมีการ แซนโภนตาหรือเช่นไห้วผู้บรรพบุรุษที่บ้าน มีการนำภัตตาหารไปถวายพระในตอนเพล และบอกกล่าวให้พระลงฟ้าทราบว่า ชาวบ้านพร้อมที่จะเข้าสู่กันซง หรือเทศบาลบุญถือศีล หรือบุญเลี้ยงพระแล้ว และยังเชื่อว่าผลบุญที่เริ่มกระทำในวันนี้จะเป็นส่งไปยังพระยาเมรราช ซึ่งเป็นผู้ดูแลวิญญาณทั้งหลายในปรโลกให้เตรียมปล่อยวิญญาณเหล่านั้นmany้อกมนุษย์ การเช่นไห้วผู้บรรพบุรุษนี้จะกระทำในตอนก่อนเที่ยงหรือตอนบ่ายก็ได้ โดยจัดที่ลานโถงบ้าน หรือระเบียงบันบ้านแล้วแต่ความเหมาะสม แต่ละบ้านจะทำขนมข้าวต้ม ข้าวกระยาสารท ข้าวปลาอาหารพร้อมเหล้า เบียร์ น้ำเปล่าใส่ถакรวมกัน เพื่อประกอบการเช่นไห้ว

ในหนังสือ “แซมชาญ ฉบับพิเศษ รวมประเพณีพิธีกรรมท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์” ได้บันทึกในทำนองว่า เมื่อดวงวิญญาณมาถึงโลกมนุษย์ก็จะไปยังวัดบ้านเกิดของตน และฝ่าจะเง้อหาลูกหลานที่มาทำบุญ หากไม่เห็นก็จะนึกน้อยใจ เกลียดกรร สาปแช่งต่าง ๆ นานา ในทางกลับกันหากได้รับส่วนบุญอุทิศให้ ก็จะอยาชัยให้ทำมาหากินเจริญรุ่งเรือง อญ্যเย็นเป็นสุข (คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนาสุรินทร์, ๒๕๓๓: ๓๓) นอกจากนี้ยังมี คำบอกเล่าต่อ ๆ กันเพื่อยืนยันความเชื่อถึงการมีอยู่จริงของดวงวิญญาณในชนกลุ่มนี้ว่า ตกกลางคืนมักจะได้ยินเสียงเหมือนคนนั่งคุยกันอยู่ใต้ถุนเรือน เมื่อมองลอดช่องพื้นกระดานลงไป ก็จะเห็นคนผอมหงอก ผอมดำเน็ง ผ่องใส่ฟุคุยกันอยู่ แต่ฟังไม่รู้เรื่อง ไม่รู้ว่าพูดภาษาอะไร คนเฒ่าคนแก่บอก ว่านั่นคือ “น้อจโภนตา” (ผู้ป่าตາไทย) ที่ได้รับการปล่อยให้มาเยี่ยมลูกเยี่ยมหลาน และรับส่วนบุญ ส่วนกุศลที่ลูกหลานได้อุทิศให้ (สุรชัย รัตนพนาวงศ์, ๒๕๔๙: ๑๐; บัณฑิสุ บุตรเทศ, ๒๕๔๙: ๕๙)

จากความเชื่อที่ว่าดวงวิญญาณหงหงายต้องเดินทางไกล จำเป็นต้องสะสมกำลังวังชาให้พร้อมที่จะเดินทางกลับมายังโลก ช่วงเริ่มต้นงานประเพณี ชาวชุมชนจึงต้องเตรียมสำรับอาหาร (เน้นขนม ข้าวต้มในวัฒนธรรมเขมร) และเครื่องไทยธรรมเพื่อนำไปประกอบพิธีกรรมสำคัญที่เรียกว่า “ดาว” หรือ “ไซดดาว” หมายถึง พิธีสวัสดิ์โดยพระสงฆ์เพื่อส่งผลบุญ (พลัง) ให้ดวงวิญญาณ มีขึ้น ๒ ครั้งสำคัญ คือ ช่วง “เบ็นទៅ” หรือ วันพระ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ (เชื่อว่าเป็นวันที่ดวงวิญญาณได้รับการปลดปล่อยมา) และช่วง “เบ็นទំពោ” หรือ วันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ (ก่อนดวงวิญญาณเดินทางกลับ) มีการสาดบทสวัสดิ์สำคัญเรียกว่า “ติໂຮກຖາສុទ្ធរ” ที่ว่าด้วยการให้ส่วนบุญแก่ผู้ที่ล่วงลับ โดยสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องพระเจ้าพิมพิสารทำบุญอุทิศให้แก่ พระประยูรญาติ เพื่อให้ล่วงพ้นจากสภาพแห่งความเป็นประต (สารภี ขาวดี, ๒๕๕๙: ๓๗)

ในการ เช่นไห้วัฟิบรรพบุรุษนั้น จะมีการแบ่งข้าวปลาอาหารบางส่วนนำไป เช่นไห้วัฟิศาลา ผีบรรพบุรุษ ซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะมีศาลาประจำหมู่บ้าน เป็นที่สิงสถิตรวมของผีบ้านฝีเรือนและผีอาภารักษ์ ที่ค่อยๆ แลกป้องขอของบ้านในหมู่บ้านทุกๆ ครัวเรือน โดยถือว่า ผีอาภารักษ์มีทธิ์อำนาจและเป็นใหญ่ที่สุด กว่าผีอื่นๆ ในหมู่บ้าน การ เช่นไห้วัฟิศาลาด้วยการทำก่อนหรือหลังการ เช่นไห้วัฟิบรรพบุรุษ ที่บ้านตอนไหนก็ได้ ก็เป็นอันเสร็จพิธีการ เช่นไห้วัฟิบรรพบุรุษ ในวันแรกของเทศกาลบุญประเพณี แขนโภุนตา ตั้งแต่วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ ตลอดจนถึงวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ เป็นช่วงกันซึ่ง หรือเทศกาลบุญถือศีลหรือบุญเลี้ยงพระ (สุรษัย รัตนพนาวงศ์, ๒๕๕๘: ๙) จะมีการถวายถัตตาหาร เช้าและถัตตาหารเพลแก่พระสงฆ์ในตอนเช้าและเพลที่วัด เป็นเวลา ๑๕ วันเต็ม ในแต่ละวันจะต้องมี ชาวบ้านคนใดคนหนึ่งเป็นเจ้าภาพจัดเตรียมงานกิจกรรมต่างๆ ในวัด และซักชวนผู้คนให้มาร่วม ทำบุญถวายปัจจัย แล้วแบ่งเวรภะกันไว้ในแต่ละวันมาช่วยกันทำสำรับกับข้าวคาดวานสำหรับ ถวายพระภิกษุ เป็นประจำทุกวัน ในแต่ละวันเจ้าภาพจะคงอยู่ช่วยดูแลจัดแจงธุระต่างๆ แก่พระสงฆ์ ในตอนที่ขาดของแต่ละวัน พระสงฆ์จะเจริญพุทธมนต์ สวดพระอวิรรรมมาติการบังสุกุล (การสวดอุทิศ ส่วนกุลให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว) และเทศนาธรรม หลังจากนั้นทั้งพระสงฆ์ และญาติโยมที่มาฟังธรรม จะนั่งสมาธิเพื่อแผ่เมตตาอุทิศส่วนกุลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว โดยปฏิบัติเช่นนี้ทุกวันจนถึง วันแรม ๑๕ ค่ำเดือน ๑๐ (ศิริพร สุเมරรัตน์, ๒๕๕๘: ๒๔-๒๕)

เมื่อถึงวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ ซึ่งเป็นวันสุดท้ายของประเพณีแขนโภุนตา นี้เรียกว่า “วันสารทไห้” ชาวบ้านจะจัดเตรียมสำรับกับข้าว นำมาร่วมกันใหม่อีกครั้งในตอนเช้า มีด และนำมาร่วมกันกับกองที่รวมไว้ตั้งแต่เมื่อเย็นวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ ที่ได้ทำการ เช่นไห้วัฟิบรรพบุรุษไปแล้ว มีการทำบุญตักบาตรในตอนเช้า โดยทางวัดจะตั้งบ吒ตรไว้ ๙ ลูก ชาวบ้านจะค่อยๆ ตักบาตรเรียงไปเรื่อยๆ ให้ครบทุกลูก นัยว่าให้ครบถ้วนบริบูรณ์ไม่ให้ขาดตกบกพร่อง เพื่อผีบรรพบุรุษ ทุกตนจัดได้รับอานิสงส์นั้นเต็มครบถ้วน เมื่อฉันตักบาตรครบทั้ง ๙ ลูกและทุกคนต้องหยิบข้าว กำมือหนึ่งใส่ภาชนะที่วางถัดไปจากบ吒ตรลูกที่ ๙ เป็นนัยว่าให้สำหรับผีไร้ญาติที่ไม่มีครอบครัวบุญไปให้ เมื่อตักบาตรเสร็จและมีการถวายถัตตาหารเช้าพระ剩รีจิเรียบร้อยแล้ว ชาวบ้านจะนำพาน หรือขันที่ใส่ ก้อนข้าวบิณฑ์และพานหรือขันกรวยยกระหงวดาร ที่บรรจุด้วยข้าวโพลีอุทิศและ พีชมองคลพลีอุทิศ ให้พระสงฆ์พรหมน้ำมนต์เพื่อความเป็นสิริมงคลต่อสิ่งของเหล่านี้

และทำการสวดมนต์แผ่อุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้วอีครั้งหนึ่ง เมื่อเสร็จสิ้นขั้นตอนดังกล่าวแล้ว ชาวบ้านจะนำกระเชือที่บรรจุข้าวของจำพวกขنم ผลไม้และข้าวต้มมัด ไปเททองรวมกันที่ลานวัด หรือลานที่ได้จัดเตรียมไว้พร้อมๆ กัน เพื่อทำพิธีที่เรียกว่า การเททองให้ผีบรรพบุรุษ เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูเสียสละจากลูกหลาน เป็นนัยว่าลูกหลานทุกๆ คน ได้เทข้าวของออกมากองให้ผีปู่ย่าตายายจนหมดกระเชือ และถือเป็นการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมารับสิ่งของทั้งหมดนี้เป็นครั้งสุดท้าย จากนั้นชาวบ้านและเด็ก ๆ ต่างจะเข้ามาเยื้อແย่ง ขนมนມเนย ข้าวต้มมัด และผลไม้ต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นที่สนุกสนานเอิกเกริก ในตอนเช้านี้ถือว่าเป็นการเสร็จสิ้นการทำบุญและพิธีการเททองให้ผีบรรพบุรุษแต่เพียงเท่านี้ ชาวบ้านต่างก็พากันเก็บของและแยกย้ายกลับบ้านของตน (สุรชัย รัตนพนาวงศ์, ๒๕๔๘: ๙)

การวิเคราะห์เนื้อหา พบร่วมกับ สังคมไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา การเข่นบวงสรวง การกราบไหว้บูชาเป็นหลักธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งใน พระพุทธศาสนา ที่สอนให้รู้จักราบไหว้บูชาครับไหว้บูชา ที่ควรบูชา รวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ที่ควรบูชา เป็นการรู้คุณค่าของบุคคลหรือสิ่งของที่เราเกี่ยวข้องด้วยตั้งแต่เกิดจนตาย (พระอธิการคำพัง ชนติโก (พรเมชาติ), ๒๕๑๗: ๒๒) สารทเดือนสิบ หรือ ประเพณีทำบุญไหว้บูชาในภาคต่าง ๆ นั้น แม้ว่าจะมีชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน แต่มีพิธีกรรมและประเพณีที่คล้ายคลึงกัน โดยช่วงเวลาที่ประกอบประเพณีหรือสารทนี้ จะอยู่ในช่วงเดือนกันยายน ถึงเดือนตุลาคมของทุกปี (ตามปีปฏิทินสุริยคติ) กระนั้นก็ตามทางสารทจึงมีการปฏิบัติเรื่องกว่าในช่วงปลายเดือนสิงหาคมถึงกันยายนของทุกปี แต่ก็ควบเกี่ยวกับช่วงสารಥเดือนสิบ หรือประเพณีไหว้บูชาในประเทศไทย เช่นกัน ที่เรียกว่าเป็นวันสำคัญที่ลูกหลานชาวจีนจะแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษผ่าน "พิธีเช่นไหว้" และยังถือเป็นเดือนที่ประดูนรอกเปิดให้วิญญาณทั้งหลายมารับกุศลผลบุญได้ อาจกล่าวได้ว่าความเชื่อด้วยเฉพาะความเชื่อทางศาสนาในอุษาคนิยมลักษณะ เป็นการสมมูลนัดที่ความเชื่อทางศาสนา ซึ่งประกอบด้วย ศาสนาป្រៀមបរទិន ศาสนาพราหมณ์ และพุทธศาสนา (รั้ยynch นาควีโรจน์, ๒๕๔๘) และความเชื่อภูตผีปีศาจ/ໄສຍាសាត្រ/ สิงหนีอธรรมชาติ ของผู้คนในดินแดนสุวรรณภูมิแห่งนี้ เป็นตัวประกอบที่สำคัญในการกำหนดขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรมบางอย่างของสังคมไทย ผู้คนในอาเซียนเชื่อตัววนอุကເຊີງໃດ แต่เดิมนั้นเชื่อเรื่องฝีทางเทวดา เช่น ฝีบ้านฝีร่อง รุกขเทวดา นางไม้ (ทวีรัตน์ ปุณทริกวิวัฒน์, ๒๕๕๓: ๒๘๔) กล่าวคือ ชนเผ่าตั้งเดิมของลาวมีการนับถือฝี ได้แก่ ฝีพ่อ ฝีแม่ ฝีปู่ย่า ตายาย และเปลี่ยนมาเป็นฝีบ้าน ฝีเรือน ฝีเมือง ฝีฟ้า ฝีแคน ต่อมากว่าเชื่อของคนลาวได้มีการขยายตัวเป็นความเชื่อแบบฝีพราหมณ์ และพุทธ (ทรงคุณ จันทร์, ๒๕๕๑: ๑๕) กลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมร การเช่นฝีบรรพบุรุษตามสายเลือดสายตระกูล อันได้แก่ ฝีปู่ย่า ตายาย ที่ล่วงลับไปแล้วเป็นประเพณีที่มีความสำคัญมากในวิถีชีวิต ซึ่งถือปฏิบัติตรงกับวันประเพณีทำบุญวันสารทไทยในกลางเดือนสิงหาคมไทยเขมร (ภูมิจิต เรืองเดช, ๒๕๔๖: ๑๒๔) ชาวล้านนาเชื่อว่าการถวายทานกับวิสาหกิจสากลจุดมุ่งหมาย ๒ ประการคือ เป็นการอุทิศให้เทพยดาและผู้ที่ล่วงลับไปแล้วและเป็นการอุทิศไว้ให้ตนเองเมื่อล่วงลับไปในภายหน้าด้วย

ความเชื่อในผีบรรพบุรุษได้สร้างชนบธรรมเนียมจารีตประเพณีที่ดีงามให้ ลูกหลานในชุมชนได้ถือปฏิบัติตาม การผสมผسانความเชื่อในพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ได้อย่างกลมกลืน (เรณู เมมื่อนจันทร์夷, ๒๕๕๘: ๙๙) เป็นประเพณีที่ทดสอบบุญคุณบรรพบุรุษ ญาติ รวมถึงฝรั่งร่อนไว้ญาติในรอบหนึ่งปีที่เชื่อว่าเทวดา หรือพญายมจะอนุญาตให้วิญญาณเหล่านั้นได้เดินทางมาเยี่ยมโลกมนุษย์ เพื่อมารับส่วนบุญส่วนกุศลที่ลูกหลานได้ทำหรือทิศไปให้ ซึ่งต่างชาติพันธุ์แต่มีความเชื่อ และวัฒนธรรมที่คล้ายกันในจุดนี้ ไม่ปรากฏความแปรปลดแยกต่าง ตรงกันข้าม ประเพณีเป็นเครื่องมือให้คนในชุมชนหยิบจ่ายมาใช้แก่ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั่วโลกกระแสโลกาภิวัตน์ในโลกปัจจุบัน

สรุป

ความเชื่อในคำสอนของพุทธศาสนาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินชีวิตของชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในอุษาคเนย์ อีกทั้งใช้เป็นเครื่องยืดเหนี่ยวจิตใจ จึงส่งผลให้ผู้คนในดินแดนแห่งนี้มุ่งเน้นที่จะประกอบงานบุญกุศล กogradกความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ เวทยัมนต์คาถา และการเคารพต่อวิญญาณ/ผีบรรพบุรุษหรือวีรบุรุษ ที่เชื่อว่าบังคงอยู่และคอยคุ้มครองให้ความช่วยเหลือแก่ลูกหลาน จะมีพิธีกรรมที่แสดงออกถึงความเชื่อด้วยการ เช่นไห้เป็นประจำทุกปีซึ่งจะพบเห็นได้ทุก ๆ ปี ซึ่งเดือนสิบ อย่างไรก็ตามมีความแตกต่างในรายละเอียดในแต่ละท้องถิ่น และซึ่งเดือนที่ประกอบพิธีจะแตกต่างกันไป แต่ใจความหลักยังมีส่วนคล้ายคลึงกัน ประเพณีสารทเดือนสิบเป็นประเพณีที่สำคัญที่บังคับปฏิบัติกันมาจนถึงปัจจุบัน สร้างความผูกพันกันในครอบครัว ญาติพี่น้อง และชุมชนทั้งยังเป็นการแสดงออกถึงความมตัญญกติที่ต่อบรรพชนที่ล่วงลับไปแล้ว

บรรณานุกรม

กระทรวงวัฒนธรรม. (๒๕๖๓). ประเพณีตามกิจกรรม. ค้นเมื่อ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๔, จาก https://www.m-culture.go.th/tak/ewt_news.php?nid=๗๙&filename=index

คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนาสุรินทร์. (๒๕๓๓). แซมชาญ ฉบับพิเศษ รวมประเพณี พิธีกรรม ท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์. สุรินทร์: ม.ป.ท.

ชุมชนอีสานและภูมิภาคอินโดจีนศึกษา. (๒๕๕๕). ศิลปวัฒนธรรมประเพณีอีสาน. พิชณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร

ภาคร ลิกขิกคล. (๒๕๕๒). อัตลักษณ์จีนแต่จีว. ศิลปวัฒนธรรม, ๓๐(๗), ๑๕๖ -๑๖๙.

ทวีวนัน พุณทริกวิวัฒน์. (๒๕๕๓). พุทธศาสนา กับสังคมการเมืองในอุษาคเนย์. ใน สุเจน กรรฤทธิ์ และ สิทธา เลิศไฟบูลย์ศิริ (บรรณาธิการ). อุษาคเนย์ที่รัก. กรุงเทพฯ. (หนังสือที่ระลึก ฉลองครบรอบ ๑๐ ปี โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ทรงคุณ จันทร์. (๒๕๕๑). แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาชนลาวป่าไ泰ประชาชนลาว: เศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม. มหาสารคาม: สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธันย์ชนก นาควิโรจน์. (๒๕๕๙). ลาว- ศาสนาและความเชื่อ. ค้นเมื่อ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๔, จาก https://www.sac.or.th/databases/southeastasia/subject.php?c_id=๔&sj_id=๔๓ บัณฑิง บุตรเทศ. (๒๕๕๙). พิธีกรรมและความเชื่อแซมภูนตาของชาวบ้านละลม จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาไทยคดศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราษฎร์.

พรพรรณ จันทironานนท์. (๒๕๕๐). งานสารททึ้งกระจาดของชาวจีน: วันคลองการเก็บเกี่ยว หรือวันปล่อยผี. วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์ ๒๗(๑), ๖๔-๘๑.

พระศักดิ์ พรหมแก้ว. (๒๕๕๒). ทำบุญเดือนสิบ : ประเพณีในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่มที่ ๗ กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.

พระอธิการช่วง จิตโภโภ (ตั้งอยู่) (๒๕๕๕). ศึกษาคดีทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือนสิบ (แซมภูนตา) ของจังหวัดสุรินทร์. พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอธิการชัยรัตน์ ญาณวีร (สิทธิศักดิ์). (๒๕๕๓). ศึกษาความเชื่อเรื่องเบรตท์ปราภูในประเพณีการทำบุญของชาวอีสาน : กรณีศึกษาประเพณีการทำบุญข้าวประดับดินและบุญข้าวสาลี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอธิการคำพง ขันติโก (พรมหาติ). (๒๕๖๑). ศึกษาประเพณีแซนผีปู่ตาของชาวบ้านโสnested ตำบลโสน
อำเภอชุมชน์ จังหวัดครีสังเกะ. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภิญโญ จิตต์ธรรม. (๒๕๓๔). ระบบความเชื่อ. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลดพร้าว.
ภูมิจิตร เรืองเดช. (๒๕๔๖). ความเชื่อและการนับถือผีในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชมร. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, สุรินทร์.

มนี พยอมยงค์. (๒๕๓๖). วัฒนธรรมพื้นบ้าน คติความเชื่อ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

เรณุ เมื่อวันจันทร์เชย. (๒๕๔๙). หน้าที่ทางสังคมของความเชื่อผีบรรพบุรุษไทยเชย บ้านเก่าแรต
จังหวัดนครปฐม. วารสารภาษาและวัฒนธรรม, ๓๔ (๑) (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๔๙), ๘๙-๑๐๓.

เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ. (๒๕๓๒). เทศกาลและพิธีกรรมสำคัญของศาลาเจ้าเจ็นในจังหวัดสมุทรสงคราม.
วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ๒๙(๓), ๑๓๓-๑๓๘.

วริสรา แสงอัมพรไชย. (๒๕๔๙). สารทเดือนสิง. ค้นเมื่อ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๔, จาก <https://www.sac.or.th/databases/rituals/detail.php?id=๘๘>

ศิริพร สุเมරัตน์. (๒๕๔๓). ประเพณีแซนโดนตา (วันสารทหรือบุญเดือน ๑๐). วารสาร
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ๖(๑), ๒๔-๓๔.

ศิริพร สุเมรัตน์. (๒๕๔๔). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสุรินทร์. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพฯ:
โอเดียนสโตร์.

ศิริวิภา ชุ่มเอม. (๒๕๔๗). ทิศทางประเทศไทยในมิติวัฒนธรรม. วารสารวัฒนธรรมไทย. ๔๘(๒), ๔-๘.

ส. พลายน้อย, (นามแฝง) (๒๕๓๓). สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม),
พิมพ์ครั้งที่ ๘, กรุงเทพฯ: บำรุงสารสัน.

สารภี ขาวดี. (๒๕๔๙). ประเพณีแซนโภุนตา: การสืบทอดและการดำเนินอยู่ในบริบทพื้นที่ดั้งเดิม. วารสาร
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ๗ (๒), ๑๓๑-๑๖๓.

สุรชัย รัตตพนवวงศ์. (๒๕๔๙). การศึกษาคำพู่ก้ำกழบกในประเพณีแซนโดนตา. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุริยา บรรพลา. (๒๕๔๕). พิธีกรรมเลี้ยงผีอำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิตสาขาวิชาศึกษาเพื่อการพัฒนา สถาบันราชภัฏเลย.

อาnanท อาภาภิรม. (๒๕๔๖). สังคม วัฒนธรรม และประเพณีไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ:
โอเดียนสโตร์.

Qin Hua และ นฤมล ลี้ปียะชาติ. (๒๕๔๙). การศึกษาประเพณีสารทเจ็นของชาวไทยเชื้อสายจีน
ในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.
๒๔ (๔๔) ๑๒๕-๑๓๓.

Yang Simin. (๑๙๙๑). *Lun Zhongyuan jie de xingcheng fazhan ji wenhua jiazhi. Guizhou
Wenshi Congkan*, ๑๙๙๑(๐๒), ๑๒๗-๑๓๓.

Isan Arts and Culture

๐๑ การออกแบบลวดลายพื้นใหม่กอเมือง
จากอัตลักษณ์ท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์
สู่พลิตกัณฑ์ชุมชน
ก้าวเข้ามายังกรุง
ราชธานี โพธิ์ส่าง
ผึ้งวัว สินธว์
ศรีบากพย์ พิชิต
บัวบูรณ์ โพธิ์ส่าง

๐๒ ระหัสวิดน้ำโภราณ
แหล่งการเรียนรู้น้ำหายาลัยราชภัฏมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
: ตลอดระยะเวลาการก่อสร้าง
สุชาติ พิมพ์พันธ์

๐๓ ประเพณีสารทไหเว็ป
บรรพบุรุษในประเทศไทย
ณ ภูเขาพิมพ์ จ.เชียงใหม่
จ.เชียงใหม่ พื้นที่เชียงใหม่

๐๔ พระราดพนมจำลองในอีสาน
กับสัญลักษณ์แห่งอีสาน
สยามเก่าและสยามใหม่
เกศี ศรีวงศ์

๐๕ การดำเนินอย่างอัตลักษณ์
ความเป็นไทยพุทธของกลุ่ม
ชาวอวอรังสยา米ในประเทศไทย
: กรณีศึกษา ณ วัดพุทธชัยันต์ กรุงกัลลาลัมปือร์
รัฐ ปากีสถาน

๐๖ การพัฒนาความเชื่อทางศาสนา
กับการกล่าวเป็นสันค้าของวัด
ในสังคมไทย
: กรณีศึกษา วัดบ้านสร้างเรือง
คำลหนาปล่อง อ.ว่ากອນ เมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ
รัตนยพงศ์ สารรัตน์

๐๗ รูปแต้มสีในสมรภูมิ
สู่การสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ร่วมสมัย
ชุด เสิกสันไช
ชัยรัช ทัพราษี
มนูสักดี เรืองเดช

๐๘ สัตย์วิจารณ์ดำเนินทุกแจ่ม
ปัญชรัศมี วงศ์ก้องก้าวิเศษ
ศุภธนี สุ่นศรี